

Kirish

Robototexnikaning inson hayotidagi o'rni.

Hozirgi kunda butun dunyoda insonlarning turmush tarzini yanada yaxshilash,kundalik yumushlarini osonlashtirish yo'lida turli -tuman texnikalar yaratilmoqda .O'tmishga nazar soladigan bo'lsak,tarixiy manbalarning guvohlik berishicha,qadimda juda kup insonlar o'z hayotini turli tuman urf-odatlariga tayangan holda o'tkizgan: jumladan harbiy yurishlar , hokimiyat tepasiga kelish,katta-katta qurilishlar,nikoh marosimlarmunajjimlar hisob kitobiga qarab amalga oshirilgan .
Texnika evolutsiyasi bosqichi uzoqqa cho'ziladi.Ibtidoiy jamoa tuzumida dastavval tosh qurollar,keyinchalik o'qyoy,loydan yasalgan idishlar, tosh bolta va mis qurollar paydo bo'lgan.Ibtidoiy odamlar bir necha yuz va ming yillar davomida mehnat qurollarini faqat tshdan yasab kelgan . Miloddan avvalgi 4 ming yillikning boshlariga kelib,ayrim joylarda yani aynan bizning yurtimiz O'zbekiston yerlariga to'g'ri keladi (miloddan avvalgi 3-ming yillik oxiri 2-ming yillikda) turli zeb zeynat bezaklarini bazi mehnat qurollarini misdan yasay boshlaydilar bu davirda misdan yasalgan mehnat qurollari mo'rt va yumshoq bo'lganligidan mustahkamroq qotishma olish uchun izlanish davom etgan va ma'lum vaqtdan keyin qalayni misga qorishtirib jez(bronza) kashf qilindi. Natijada(mil.av.2-1 ming yillikda)jezdan foydalangan holda turli tuman mehnat qurollariyasalgan ; vaqt utishi bilan temirdan foydalanish boshlangan.Mil avvalgi 2000 yillarda osiyoning g'arbiy qismida temirni rudalardan olish usuli topilgan ; shundan keyin temir Misr, Yunonistonda ham ishlatiladigan bo'ldi va jez davrini temir davri egallay boshladi . Xitoyda mil. av. 2357-yillardayoq temirdan foydalanishar edi.Hammamizga ma'lumki nimagadir ehtiyoj sezadigan bulsak usha narsani yaratish uchun ishtiyoq oshadi ; shuning uchun usha davrdagi insonlar Mustahkam mehnat qurollariga bo'lgan ehtiyojlaridan kelib chiqib po'lat ishlab chiqara boshlagan edi. Dehqonchilik rivojlana boshlagach,o'z-o'zidan suvga ehtiyoj tug'ilan shu sababli suv chiqarish qurilmasi-charxpalak paydo bo'ldi.Charxpalaklar mil avvalgi 4-3 ming yillikda paydo bulgan . Harbiy texnikalarda ham yillar o'tishi bilan o'zgarishlar bo'la boshlagan o'q yoydan tashqari po'lat qilichlardan foydalana boshlandi.Keyinchalik qurilishda turli yuk ko'tarish richaglari ixtiro qilindi.Odamlar yo'llarini yaqin qilish maqsadida suvdan foydalanish uchun bora bora yog'ochdan qayiqlar yasashni boshlashdilar.vaqtdan o'tishi bilan kemalar paydo bo'ldi.To'qimachilik dastgohlari yaratildi.Keyingi davrlarda dehqonchilik bilan birga hunarmandchilik rivojlandi.Yelkanli kemalar,shamol tegirmonlari yaratildi.Texnikada g'ildirakli og'ir va yengil pluglar paydo bo'ldi.

15-16-asrlarda temirga ishlov berish uchun ancha takomillashgan domna pechi qurildi. Domna-temir rudalaridan cho'yan olinadigan shaxta pech beton poydevorga o'rnatilgan slindrik kojuxdan iborat. kojux ichiga pech tagligi (leshad)ni hosil qiluvchi o'tga chidamli g'isht terib chiqiladi. Asosiy dvigatel o'rnida gidravlik mashinalaridan foydalanildi.Bu davrga kelib ishlab chiqarish, konchilik,metallurgiya rivojlana boshladi.Harbiy texnikada esa turli hildagi o't ochish qurollari,mashina va mexanizimlar paydo bo'ldi.

18-asr oxirida bug' mashinasi va to'qimachilik mashinalarining paydo bo'lishi sanoatda inqilobning boshlanishidan darak berdi.19-asr bosma mashina,ichki yonuv divigateli,samolyot, radio,avtomobil yaratildi,harbiy texnika rivojlandi; bu asrga kelib nasoslar paydo buldi va o'z-o'zidan charxpalaklarga extiyoj kamaya boshladi.

20-asrda harbiy texnikalar safiga ilk bora zirxli texnika(**tank**) qushildi.tarix sahifalaridan ma'lumki 1916-yil 15-sentyabrda **Somme daryosi** bo'yidagi urush maydonida ilk bora zirxli texnika-tankdan foydalana boshlashgan bu o'sha yili ishlab chiqilgan Mark I modelidagi tank edi. elektr energiyasidan foydalanish kuchaydi **A t o m** texnikasi **elektronika,aviatsiya,televidineya,raketasozlik,avtomatika,kosmonavtika** taraqqiy etdi.21-asr boshlarida axborot texnologiyasi(**internet,uyali telefon** va boshqalar) rivojlana boshladi.Qanday vazifani bajarishiga qarab,texnika ishlab chiqarish va ishlab chiqarishda qatnashmaydigan texnikaga ajraldi. Ishlab chiqarishda qatnashadigan texnikalarmashinalar,mexanizmlar,asboblار,texnologikjarayonlar,boshqariladigan apparatlar,sanoat binolari va inshootlari,yo'llar,ko'priklar,kanallar,transport,kommunikatsiya,aloqa vositalari va boshqalarkiradi.Ishlab chiqarish texnikasining faol qismi mashinadir.Unga texnologik mashinalar-metallga ishlov berish,qurilish,tog'-kon,to'qimachilik,transport mashinalari-avtomobillar,teplovozlar,samolyotlar,elevatorlar,kranlar. Harbiy texnika (**tanklar,artilleriya,raketa qurilmalari,uchish apparatlari,suv osti va suv usti kemalari** va boshqalar)aloxida texnika vositalarini tashkil qiladi.Ishlab chiqarishda qatnashmaydigan texnikalarga maishiy xizmat ko'rsatish texnikasi(kir yuvish,oshxona mashinalari va boshqalar);transport texnikasi(**yengil avtomobillar,velosipedlar,samalyotlar,kemalar,poyezdlar** va boshqalar).Texnikaning eng muhim ko'rssatkichlari bu-unumdorlik,puxtalikva tejamlilikdir.texnikaning **unumdorliligi** vaqt birligi ichida tayyorlangan mahsulot miqdori bilan aniqlanadi [$v=n/t$]. Texnikaning **puxtaligi** zarur miqdorda sifatli mahsulot berish xususiyati yoki texnologik vazifani belgilangan muddatda bajarish bilan ifodalanadi.texnikaning tejamliligi ishlatiladigan xom-ashyo,materiallar,yoqilg'i,energiya,yordamchi qurilamalarning tannarxi bilan belgilanadi.

Texnikaning unumdorliligi,puxtaligi va tejamliligini oshirish uchun uni takomillashtirib boorish,ish jarayonlarini avtomatlashtirish zarur.

Texnikaning taraqqiyot davri texnikalarning rivojlanish sur'atini yanada tezlashtirish,buyumlarni standartlashtirish va unifikatsiyalash,radiotexnika elektronika,aviatsiya,kosmonavtika,avtomatik boshqarish va rostlash tizimlari,hisoblash texnikasi,axborot texnologiyasi va boshqa rivojlanishlar bilan ifodalanadi.Sanoatda avtomatlashtirishning rivojlanishi avtomat liniyalar va avtomat sexlar,avtomat zavodlar yaratishga olib keldi,**axborot texnologiyalari** rivojlandi.Texnikani rivojlantirish fan va texnika taraqqiyotining muhim shartidir.Texnikani rivojlantirishda fan yutuqlaridan keng foydalaniladi.Texnika fan yutuqlari asosida rivojlanib borib,fan oldiga yangi masalalarni qo'yadi.fan va texnika rivojlanib,ular orasidagi o'zaro bog'lanish taqozo etadi. Texnikaning rivojlanishi mamlakatlarning geografik,iqlim sharoitiIlm-fan,texnikaning rivojlanishi natijasida hozirgi kunda barcha sohalarida inson faoliyati aniq hisob kitoblar kuzatishlar asosida amalga oshirilmoqda.Matematika va informatika fanlarining rivojlanishi negizida jamiyatdagi barcha sohalarida aqilli texnologiyalar taraqqiy etib bormoqda.Xo'sh,bu texniklarning biz insonlarning hayotimizda tutgan o'rni qay darajada bo'lib bormoqda,biz insonlar kelajagimizni mana shunday texnikalarsiz tasavvur qilaolamizmi .Hammamizga ma'lumki bundan uncha ko'p bo'lmagan vaqtlar oldin inson mehnatiga ehtiyoj katta edi vaholanki katta-katta zavodlarda ishchi o'rnlari qisqartirilgunga qadar qo'l mehnati bilan qilinadigan ko'plab ishlarni ba'zi bir texnikalar bajarishni boshlagunga qadar ,inson mehnatining qadri ulug'lanar edi. Endichi bu qarashlarning salbiy va ijobiy tomonlari bordir .Kompyuterlashtirish bilan bir vaqtda hayotga borliqning yangi turi-"**virtual borliq**",sun'iy tarzda yaratilgan,haqiqiydek muomala qilish mumkin bo'lgan soxta muhit ham kirib kelmoqda.Ushbu yangi texnologik muhit inson ruhiyatiga kuchli(va hozircha oqibatini oldindan aytib bo'lmaydigan darajada) ta'sir ko'rsatmoqda.

Asosiy qismi

Yuqorida aytganimdek ilm-fan va texnikaning rivojlanishidan foydalanishimiz kerak qaysiki inson manfaati uchun:qaysiki jamiyat ehtiyoji uchun .Hammamizga ma'lumki sovuq urush boshlangandan beri turli tuman harbiy texnikalar,**qurollar** ,**portlovchi minalar**,**granatalar** va bunday qurollardan himoyalangan texnika va jixozlar ham parallel ravishda paydo bo'la boshlagan.shulardan biri “**mina qidirgich**”- daryo va dengizda suv tagiga , quruqlikda yerga qo'yilgan (ko'milgan) **metall minalarni** topish uchun mo'ljallangan **radioelektron** va **elektromagnit** qurilma; mina maydonini razvedka qilishning asosiy vositasi birinchi marta harbiy muhandis **V.Ya Qudimov 1939-yil** yaratgan .Mina qidirgich buklama tayoqcha mahkamlangan qidirgich-panjara,elektr toki bilan ta'minlab turuvchi batareya,quloqqa tutiladigan telefon va birlashtiruvchi kabellardan iborat . Mina qidirgichni asosan bir kishi ishlatadi. No-metall minalar shchuplar (paypaslagichlar) yoki boshqa usullar yordamida qidiriladi. Yuqoridagi barcha ma'lumotlarni hisobga olgan holda yaratiladigan texnikalar inson manfaatlari uchun xizmat qilishi kerakligini anglab yetamiz.Men yaratayotan texnika ham huddi shunday vazifalardan birini bajarish uchun xizmat qiladi : Aynan barcha uchun qadrlı bo'lgan inson hayotini saqlash va tug'iladigan tahdidlarni oldini olish uchundir. Bu texnika masofadan boshqariladigan bo'lib,harbiylar hayotida va harbiy yurishlarda foydalaniladi.Bajaradigan vazifasidan kelib chiqib,bu texnikani quyidagicha nomladim “**Searcher car**” ingliz tilidan olingan bo'lib “searcher-qidiruvchi”, “car-mashina ”-qidiruvchi mashina degan ma'noni bildiradi. Bu mashina asosan harbiy yurishlarda qo'llanilib kalonnalor oldida harbiy texnikalar uchun xavfsiz yo'l aniqlab boradi. Hammada savol tug'ilayotgan bo'lishi mumkin mina qidiruvchi sapyorlarchi ?Yuqorida takidlab o'tganimdek inson hayoti barcha narsadan ustundir xoh u oddiy fuqaro bo'lsin xoh u harbiy xizmatchi bo'lsin .Shunday ekan harbiy texnikalarni boshqarayotgan va minalarni izlayotgan harbiylarimiz hayotini xavfdan holi qilish uchun masofadan boshqariladigan texnikalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.Bu texnikaning boshqa texnikalardan ustunlik tomonlari bordir qaysiki harakatlanish uchun zarur bo'ladigan energiya manbayi bo'lib elektir energiyasi xizmat qiladi,shu bilan birgalikda quyosh batarekasi orqali boshqa qo'shimcha jixozlari energya manbayi bilan taminlanadi. Searcher car ning kelajakdagi takomillashgan kurinishi transformer holatda buladi,Yani **tabiiy releflarga** moslashgan buladi:Qumli,suvli,toshli,hamda qorli joylarda ham bermalol harakatlanaoladigan buladi. Tom ma'noda aytadigan bo'lsak texnikalar har doimo inson tomonidan yaratilgan va shunday bo'lib qoladi ham . Ho'sh biz inonlar aqil bovar qilmaydigan texnikalar yaratdik shunday ekan biz yaratgan texnikalardan jabir ko'rmasligimiz kerak aksincha ulardan o'z manfaatlarimiz yo'lida foydalanishimiz kerakligini yana bir bor eslatib o'tishni o'zimga ma'qul ko'rdim.

Xulosa

Kelajak jamiyatini kompyuter texnologiyasi zamirida vujudga keladigan axborot jamiyati deb tafsiflar ekanmiz, bu borada muhim o'zgarishlar qilish kerak .Ayrim tadqiqotchilar (masalan,**A.D.Ursul**)qayd etib o'tganidek,ushbu jamiyat nafaqat informativ,balki ekologik bo'lishi ham kerak.Postindustrial jamiyatda axborot muommolari birinchi o'ringa chiqishi “jamiyat-tabiati” munosabatlaridagi barcha masalalarini xal qilmaydi.Dunyo miqyosida tahdid solayotgan ekologik inqiroz jamiyat insoniyat va uning tabiiy-ekologik muhiti oqilona nisbatiga erishish tomonga yuz burishini qattiq toqoza etadi.Ishlab chiqarish tabiat uchun xavfsiz bo'lishi kerak.Aks holda biz o'zimiz yashayotgan tabiiy muhitni o'zimiz halokatga uchratishimiz mumkin.Shunday ekan dunyoda yaratilayotgan jamiki texnikalar barchasi inson manfaatlari uchun xizmat qilishi kerak uning aksi emas

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) ma'lumotlaridan foydalanilgan
- 2.Gulyayev temir
- 3.N.SH Kattayev,G.N Ixtiyorova kimyo texnologiyasi darslik o'zbekiston nashriyoti 2012.400 b
- 4.Turobjonov S.,Do'stmurodov,Otaquziyev T.A.kimyo va kimyoviy texnologiyaatamalarining izohli lug'ati . T.:Vektor Press nashriyoti 2008.496 b
- 5.yandexs///"Birinchii tank"
- 6.O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi 1-jild.Toshkent,2000-yil
- 7.dic.academic.ru > dic.nsf/enc...Урсул